

Agnieszka Fluda-Krokos

Wybrane słowniki języka polskiego dostępne poprzez strony www. Prezentacja, porównanie, próba typologii, ocena¹

Internet to ta dziedzina ludzkiej działalności, która rozwija się najszybciej i najbardziej dynamicznie. Służy on już nie tylko do komunikowania się, przesyłania danych, informowania, lecz także coraz częściej staje się podręczną biblioteką. Zagadnienie obecności książek w sieci jest bardzo interesujące, ponieważ jeszcze kilkanaście lat temu nikt nie sądził, że wpisując w wyszukiwarce internetowej konkretny tytuł będzie mógł odnaleźć oprócz opisu poszukiwanej pozycji wydawniczej, także jej pełny tekst. Nie da się ukryć, że powstanie systemu World Wide Web (www) zrewolucjonizowało tradycyjne spojrzenie na książkę jako rzecz materialną.

W opracowaniu skupiono się na problemie elektronicznych słowników związanych z językiem polskim. Obecnie poprzez strony www jest dostępnych bardzo wiele wydawnictw tego rodzaju. Nie sposób ogarnąć całości publikowanych w Internecie tezaurusów, ponieważ ich liczba jest zmienna, co wynika ze zmienności potrzeb użytkowników. Niemniej, nie da się zaprzeczyć, że słowniki ukazujące się w takiej wersji są bardzo przydatne i istnieje na nie zapotrzebowanie.

Aby zacząć jednak wszelkie rozważania na temat słowników, należy zapoznać się z definicją. Według *Słownika języka polskiego* wydanego pod redakcją Mieczysława Szymczaka „słownik to zbiór wyrazów ułożonych i opracowanych według pewnej zasady, zwykle alfabetycznie, najczęściej objaśnionych pod względem znaczeniowym i ilustrowanych przykładami”². Wszystkie przedstawione słowniki internetowe spełniają te wymagania.

Niniejszy artykuł jest wrywkowym opracowaniem tematu. Do jego fragmentarycznej prezentacji wybrano następujące strony www:

¹ Fragmenty pracy licencjackiej nt. „Wybrane słowniki języka polskiego dostępne poprzez strony www. Prezentacja, porównanie, próba typologii, ocena” napisanej pod kierunkiem dr. Piotra Krywaka, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Akademia Pedagogiczna im. KEN, Kraków 2006.

² *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, Warszawa 1998, s. 240.

1) <http://portalwiedzy.onet.pl/polszczyzna.html> – znajduje się tam kilka publikacji słownikowych z zakresu języka polskiego. Są to: *Ortograficzny słownik języka polskiego*, *Popularny słownik języka polskiego*, *Popularny słownik frazeologiczny*, *Łatwy słownik trudnych słów*, *Słownik wyrazów obcych*, *Słownik krzyżówkowy*, *Nowy słownik gwary uczniowskiej*, *Słownik ortograficzny w wyrażeniach*;

2) www.pwn.pl – gdzie zostały zamieszczone trzy słowniki: *Słownik języka polskiego*, *Słownik ortograficzny*, *Słownik wyrazów obcych*;

3) <http://www.univ.gda.pl/slang/> – internetowy słownik slangu w wersji polsko-angielskiej, którego założeniem, według autorów, jest bieżąca rejestracja słownictwa potocznego, zmiennego i nie zawsze uwzględnianego w najnowszych słownikach,

4) <http://synonimy.ux.pl> – interesująca publikacja zawierająca wyrazy bliskoznaczne,

5) <http://prace.sciaga.pl> – przykład jednej z wielu stron prywatnych, zawierających różnego rodzaju słowniki i „pojęciowniki”, na której można umieścić prawie wszystko.

Pierwsze dwie z wymienionych stron zawierają słowniki w profesjonalnym tego słowa znaczeniu. Są one opracowywane przez uczonych, znawców języka polskiego. Trzeci słownik jest projektem naukowców z Uniwersytetu Gdańskiego, więc także i on ma cechy publikacji naukowej. Czwarty jest prywatnym pomysłem doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofii, Marcina Miłkowskiego z Uniwersytetu Warszawskiego. Ostatnia strona to jeden z wielu przykładów słownika podręcznego, uproszczonego, stworzonego przez ucznia jako klasyczna ściaga.

Prezentacja słowników

<http://portalwiedzy.onet.pl/polszczyzna.html>

Słowniki umieszczone na stronie <http://portalwiedzy.onet.pl/polszczyzna.html>, są częścią Wielkiej Internetowej Encyklopedii Multimedialnej (w skrócie WIEM). Projekt został stworzony w 2004 r., jego głównym założeniem zaś było i jest nadal dostarczanie zainteresowanym odbiorcom jak najbardziej aktualnych i sprawdzonych wiadomości oraz przekazywanie ich w sposób rzetelny a zarazem prosty.

Na stronie „Polszczyzna” dostępnych jest aktualnie 8 słowników:

- *Popularny słownik języka polskiego* – zawierający 30 tys. haseł,
- *Ortograficzny słownik języka polskiego* – liczący 350 tys. wyrazów,
- *Łatwy słownik trudnych słów* – obejmujący 2 tys. haseł,
- *Popularny słownik frazeologiczny* – rejestrujący 5 tys. haseł,
- *Słownik wyrazów obcych* – zawierający 25 tys. haseł, 300 tys. znaczeń,
- *Słownik ortograficzny w wyrażeniach* – podający 14 tys. haseł (według danych ze strony wydawcy),
- *Nowy słownik gwary uczniowskiej* – liczący 17 tys. haseł (według danych ze strony wydawcy),
- *Słownik krzyżówkowy* – brak danych o liczbie haseł.

Strona główna podportalu „Polszczyzna” wygląda mało atrakcyjnie. Przy wymienionych nazwach słowników podano jedynie liczbę zawartych w nich haseł. Nad listą znajduje się wyszukiwarka, która po wpisaniu hasła pozwala na odnalezienie go bądź w jednym konkretnym słowniku, bądź we wszystkich naraz. Wyszukiwanie w zasobach portalu można wykonywać w sposób prosty oraz złożony.

W ogólnej ocenie strona „Polszczyzna” na portalu www.portalwiedzy.onet.pl nie wypadła rewelacyjnie. Układ uznano za mało interesujący – widać, że bardzo ważnym elementem są reklamy, gdyż okienko wyszukiwawcze otoczone jest szeregiem bannerów, co utrudnia korzystanie. Poza tym brak na stronie czegoś, co przykułoby i przyciągnęło uwagę. Plusem strony są dwie możliwości wyszukiwania oraz bogata oferta aż ośmiu słowników języka polskiego. Brakuje jednak ich poważniejszej charakterystyki oraz informacji o redaktorach.

<http://www.pwn.pl/>

Strona www.pwn.pl jest witryną Wydawnictwa Naukowego PWN S.A. Mająca 55-letnią tradycję oficyna stale znajduje się w czołówce najlepszych wydawnictw polskich, oferując publikacje encyklopedyczne, słownikowe oraz podręczniki z wielu dziedzin. Z myślą o użytkownikach Internetu na stronie firmowej wydawnictwa utworzono podportal „Polszczyzna”. W jego skład wchodzi między innymi następujące publikacje:

- *Słownik języka polskiego*³ – zawierający ok. 80 tys. haseł,
- *Słownik ortograficzny*⁴ – liczący ok. 125 tys. haseł,
- *Słownik wyrazów obcych*⁵ – obejmujący prawie 30 tys. haseł.

Wszystkie zawarte na stronie wydawnictwa prezentują hasła w sposób łatwy i przejrzysty. Każdy ze słowników opatrzony został wyczerpującymi informacjami ułożonymi tematycznie według działów: lista haseł, lista skrótów, odmiany, zasady pisowni i interpunkcji, pochodzenie wyrazów, pomoc oraz dane na temat samej publikacji. Podobnie jak w wydawnictwach opisanych poprzednio, także i tutaj dostępne jest wyszukiwanie proste i złożone.

Słowniki zamieszczone na tej stronie w ogólnej ocenie wypadły dużo lepiej niż poprzednie, ze strony www.wiem.onet.pl. Hasła ułożone są w sposób precyzyjny i przejrzysty (za jedyny mankament uznano zbyt małą czcionkę), a sposoby wyszukiwania nie sprawiają trudności. Poważnym utrudnieniem jest brak możliwości wyszukiwania w trzech słownikach jednocześnie. Usprawniłaby ona znacznie korzystanie ze słowników i wpłynęła na jakość ich odbioru. Liczne przykłady, jakimi zobrazowano poszczególne rekordy, przemawiają do wszystkich, co pozwala na zrozumienie nawet najbardziej skomplikowanych zasad semantyki, pisowni i gramatyki języka polskiego. Niewątpliwym atutem strony jest podportal „Poradnia językowa”, gdzie w sposób przystępny wyjaśniono reguły obowiązujące w naszym języku.

³ <http://sjp.pwn.pl/>

⁴ <http://so.pwn.pl/>

⁵ <http://swo.pwn.pl/>

<http://www.univ.gda.pl/slang/>

Słownik Polskiego Słangu (Polish Slang Dictionary) jest prywatną inicjatywą naukową doktora Macieja Widawskiego, adiunkta Instytutu Filologii Angielskiej Uniwersytetu Gdańskiego. Redaktorem technicznym słownika jest Zbigniew Ruszczyk, pracownik Ośrodka Informatycznego Uniwersytetu Gdańskiego.

Publikacja ta to jedyne w swoim rodzaju wydawnictwo on-line, pozwalające na gromadzenie słownictwa w okresie jego faktycznego funkcjonowania w żywym języku. Czas, jaki jest potrzebny do opublikowania tradycyjnego słownika, często sprawia, iż dezaktualizują się zawarte w nim hasła, tymczasem slang jest w wielu przypadkach językiem chwilowym. Podane terminy mają zarówno wyjaśnienie w języku polskim, jak i angielskim. Są to tylko i wyłącznie dane podstawowe, niezawierające informacji na temat fleksji i fonetyki.

Głównym źródłem hasel (data wprowadzenia ostatnich zmian to rok 1998), których słownik zawiera 4122, jest baza słownictwa stworzona przez autora, oparta na materiałach językowych pisanych i mówionych.

O wyjątkowości słownika świadczy fakt, iż jego współautorem może być każdy, kto prześle bądź pocztą elektroniczną (slang@univ.gda.pl), bądź tradycyjną na adres instytutu swoją propozycję hasła. Po zatwierdzeniu zostanie ono dodane do zasobu. Jak zaznacza autor – zawartość strony jest załącznikiem publikacji, która dzięki użytkownikom języka może mieć charakter monumentalny. Żaden językoznawca nie jest w stanie ogarnąć wszystkich procesów zachodzących w żywym języku w danym momencie, tym bardziej tych, które mają ograniczony zasięg terytorialny i czasowy.

Słownik nie jest zaopatrzony w wyszukiwarkę w pełnym tego słowa znaczeniu – nie jest ona potrzebna do przeglądania jego zasobów.

Jest to niewątpliwie jedna z ciekawszych publikacji internetowych spośród odnalezionych w sieci. Sam projekt został szczegółowo scharakteryzowany przez autora, dzięki czemu przypadkowy internauta odwiedzający stronę ma pogląd na temat jej wartości i celu utworzenia. Informacje te podane są w języku polskim oraz angielskim, co znacznie poszerza krąg potencjalnych adresatów. Podobnie hasła – obok wyjaśnienia w języku polskim mają także odpowiedniki w języku angielskim. Strony informacyjne dotyczące słownika mają przejrzysty układ, lecz ogólną ocenę obniżono za źle rozplanowany układ strony wyświetlającej efekty. Hasła i definicje prezentowane są w sposób czytelny, całość psuje jednak widniejące nad tabelą białe pole – umieszczone tam w niewiadomym celu. Plusem jest brak reklam, minusem zaś brak uaktualnień.

<http://synonimy.ux.pl>

Kolejny słownik języka polskiego dostępny w Internecie to *Słownik synonimów*. Różni się on jednak od tradycyjnych tego typu wydawnictw. Pomysłodawcą strony i jednocześnie jej opiekunem jest doktor nauk filozoficznych Marcin Miłkowski, adiunkt w Instytucie Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Inspiracją do powstania strony była niemiecka wersja nazwana *Open Thesaurus*, dostępna pod adresem <http://www.openthesaurus.de/>. Autorem oprogramowania słowników jest Daniel Naber.

W odróżnieniu od poprzednio omówionej publikacji (ostatnia aktualizacja w kwietniu 1998 r.) słownik ten jest na bieżąco aktualizowany i poszerzany. Na stronie jest dostępna najnowsza wersja (z 14 lutego 2006 r.), którą można bezpłatnie pobrać i zainstalować na własnym komputerze. Jest to opcja bardzo atrakcyjna, umożliwiająca użytkowanie słownika bez stałego dostępu do sieci. Nie trzeba być zarejestrowanym, by skorzystać z tej możliwości.

Podobnie jak w przypadku *Słownika slangu* autorem hasła może zostać każdy internauta po uprzednim dokonaniu rejestracji w serwisie. Rażąca jest ilość tekstu na stronie głównej, co może przytłaczać odbiorcę. Dla społeczeństwa ikonograficznego, które tworzymy, istotne są obrazy, gdyż bardziej niż napisy działają na wyobraźnię i pozwalają szybko zrozumieć przekazywane treści. Zostało to uwzględnione w prezentacji haseł, które ułożono w formę drzewka.

Synonim to „wyraz lub związek frazeologiczny bliski znaczeniowo innemu wyrazowi lub związkowi”⁶, *Słownik synonimów* zawiera więc słowa i wyrażenia spełniające to kryterium. W dniu 14 lutego 2006 r. na stronie było dostępnych 2900 relacji hiponimii⁷ i hipernimii⁸, w tworzeniu których brało/bierze udział 1360 osób zarejestrowanych, czyli redaktorów.

Słownik synonimów on-line zawiera słownictwo podzielone według konkretnych kwalifikatorów, co ułatwia dodawanie wyrazu do danej grupy: wyrażenie potoczne, wyrażenie książkowe, wulgaryzm, wyrażenie specjalistyczne, poetyzm, archaizm, wyrażenie nadużywane, wyrażenie o charakterze biurokratycznym lub oficjalnym, wyrażenie o charakterze żartobliwym, brak charakterystyki. Cechą szczególną tego wydawnictwa jest obecność lematyzatora – programu zamieniającego formę odmienioną wyrazu na jego postać podstawową. O ile strona główna słownika jest mało atrakcyjna, o tyle wielkim plusem projektu jest sposób prezentacji efektów pracy redaktorów. Oprócz tabeli, hasła, które udało się już ułożyć w zhierarchizowane struktury wyrazowe, wyświetlane są na zasadzie drzewka, w którym gałęzie umieszczone niżej oznaczają mniejszy od poprzedniego zakres znaczeniowy wyrazu. Zamiast określenia ‘drzewko’ bardziej adekwatna do budowy słownika byłaby nazwa ‘struktura schodkowa’, która w tym przypadku dokładniej oddaje hierarchiczność zgromadzonego słownictwa. Obecnie w słowniku znajdują się dwie główne grupy – „być, coś” oraz „czynić, działać, robić, wykonywać”, podzielone na kilka podgrup.

Publikacja jest niewątpliwą atrakcją dla pasjonatów języka polskiego, językoznawców, lecz do grona jej użytkowników na pewno można zaliczyć także uczniów, studentów i osoby poszukujące synonimów.

⁶ <http://sjp.pwn.pl/haslo.php?id=59894>

⁷ Hiponimia – zawieranie się jednego znaczenia w drugim. Np. „róża” zawiera się w znaczeniu „kwiat”. Wyraz „kwiat” jest nadrzędny w stosunku do jego hiponimów. „Róża”, „fiołek” to kohiponimy wyrazu „kwiat”. Wyraz „kwiat” jest bardziej inkluzywny niż „róża”. Hiponimia to objaw zhierarchizowania struktury wyrazowej [<http://pl.wikipedia.org/wiki/Hiponimia>]

⁸ Hipernimia – w hierarchizacji struktury wyrazowej wyraz stojący najwyżej; hipernimem dla wyrazu „róża” jest wyraz „kwiat”.

<http://prace.sciaga.pl/33664.html>

Pod numerem 33664 znajduje się w serwisie www.sciaga.pl *Słownik terminów literackich*.

Strona www.sciaga.pl jest jednym z najpopularniejszych serwisów dla uczniów, zawierającym szereg różnych prac podzielonych na dwa główne działy („Uczeń” oraz „Student”) oraz liczne poddziały. W samym dziale UCZEŃ znajduje się obecnie 37 130 prac⁹. Teksty tam zamieszczane nadsyłają zarejestrowani użytkownicy. Założenie profilu jest bezpłatne, wymagane jest natomiast zaakceptowanie regulaminu¹⁰. Korzystanie z prac zgromadzonych w portalu jest częściowo odpłatne (w godz. 17. do 21.) poprzez wykupienie kodu dostępu drogą sms lub za pomocą przelewu bankowego. Właściciel strony podaje informację o ponad 2 milionach zarejestrowanych użytkowników. Część prac udostępnianych na stronie jest poprawiona i oceniona przez nauczycieli lub studentów ostatnich lat studiów.

Forma, w jakiej *Słownik terminów literackich* jest prezentowany, pozostawia wiele do życzenia. O ile strona główna była przejrzysta, kolorowa i zachęcała do dalszego korzystania z serwisu, o tyle ta skutecznie zniechęca. 258 krótkich haseł (długość nie przekracza 4 linii standardowego maszynopisu) jest edytowane w postaci jednorodnego tekstu. Plusem jest zachowanie alfabetycznego układu haseł, lecz poziom wyświetlania wyniku jest maksymalnie uproszczony, co w tym przypadku uznać należy za wadę.

Autorem, a raczej osobą, która tekst nadesłała, jest użytkownik o nicku `domis_czw`, sama zaś praca została umieszczona na stronie 27 lutego 2005 r., jest więc stosunkowo nowa. W ocenie merytorycznej słownik wypada dobrze. Nic dziwnego, spora część haseł to identyczne lub prawie identyczne odzwierciedlenie *Słownika terminów literackich* pod red. Janusza Sławińskiego¹¹. Plusem dla autora opracowania jest fakt sięgnięcia po sztandarową pozycję poetyki, niezaprzeczalnym minusem – plagiat. Na 30 losowo wybranych haseł aż 18¹² było zaczerpniętych z wymienionego wyżej wydawnictwa. Pod tekstem zamieszczonym na stronie nie znalazła się jednak żadna adnotacja o źródle, z którego korzystano.

Głównymi odbiorcami słownika mają być uczniowie, trudno jednak ze względu na obecność haseł niepełnych nazwać go kompendium wiedzy. Są w nim terminy opracowane bardzo dobrze, ale są i takie, które trudno w ogóle nazwać wyjaśnieniem. Pomimo to, jak wynika z podanych w serwisie danych statystycznych, taka forma (czasami chyba bez względu na wartość) jest atrakcyjna, oszczędza bowiem czas i podaje wszystko w wersji maksymalnie uproszczonej, a nawet w formie klasycznej ściąg.

⁹ Stan na dzień 17.05.2006 r., godz. 20:15.

¹⁰ <http://www.sciaga.pl/regulamin.html>

¹¹ *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, wyd. 4 bez zmian, Wrocław 2002.

¹² Por. przykładowo hasła: Adaptacja, Diariusz, Hermeneutyczne koło, Oda, Temat.

Próba typologii

Strony zaprezentowane w pracy są jedynie częścią słownikowej zawartości Internetu, dlatego też i próba ich sklasyfikowania nie odzwierciedli w pełni zasobów World Wide Web. Powstaje pytanie, czy w obliczu tak szybkiego rozwoju i zmienności, jakim ulega Internet, rozleglejsza i całościowa typologia w ogóle ma rację bytu; to bowiem, co powstaje w efekcie analizy, oddaje jedynie stan chwilowy i szybko się dezaktualizuje.

Próbę typologii oparto na następujących kryteriach: własność, tematyka, autor, użytkownik/adresat, struktura strony, dostęp.

Kryterium własności

- prywatne – zainicjowane i w głównej mierze tworzone przez jedną osobę lub grupę osób. Do tej kategorii zaliczono: www.uniw.gda.pl/slang – projekt dr. Macieja Widawskiego, <http://synonimy.ux.pl> – projekt dr. Marcina Miłkowskiego;
- instytucji – oparte na wersjach tradycyjnych słowników lub będące własnością konkretnej firmy: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html – Portal Onet.pl, <http://sjp.pwn.pl> – Wydawnictwo Naukowe PWN, <http://so.pwn.pl> – Wydawnictwo Naukowe PWN, <http://swo.pwn.pl> – Wydawnictwo Naukowe PWN, <http://prace.sciaga.pl/33664.html.html> – firma Freshnet.

Kryterium tematyczne

Nadrzędną grupę słowników języka polskiego można podzielić na bardzo dużą liczbę podgrup, gdyż już samo wyrażenie „słowniki języka polskiego” obejmuje bardzo wiele dziedzin związanych z polszczyzną. Omówione w pracy strony podlegają następującej klasyfikacji:

- słownik języka polskiego: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html¹³ – *Słownik języka polskiego*, <http://sjp.pwn.pl>,
- słownik ortograficzny: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html – *Słownik ortograficzny*, [www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html](http://so.pwn.pl) – *Słownik ortograficzny w wyrażeniach*, <http://so.pwn.pl>,
- słownik wyrazów obcych: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html, <http://swo.pwn.pl>;
- słownik frazeologiczny: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html;
- słownik trudnych słów: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html,
- słownik gwary uczniowskiej: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html,
- słownik krzyżówkowy: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html,
- słownik synonimów: <http://synonimy.ux.pl>
- słownik slangu: www.uniw.gda.pl/slang.pl
- słownik terminów literackich: <http://prace.sciaga.pl/33664.html.html>.

¹³ Adres www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html będzie się pojawiał kilka razy, ponieważ zamieszczone na stronie słowniki (8) nie posiadają odrębnego adresu www.

Kryterium autora

Ze względu na to, że ograniczenie zamieszczania dowolnych materiałów w sieci World Wide Web praktycznie nie istnieje oraz z uwagi na dostępność licznych kursów HTML i innych języków kodowania, autorem słownika może zostać każdy – od poważnej grupy naukowców po dziecko. Omówione słowniki podzielono na:

- opracowane przez kolegium redakcyjne złożone z pracowników naukowych: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html – wszystkie publikacje oprócz *Łatwego słownika trudnych wyrazów* oraz *Popularnego słownika frazeologicznego*, www.pwn.pl/polszczyzna – wszystkie pozycje słownikowe,
- przygotowane przez grupę złożoną z opiekuna naukowego i użytkowników Internetu:
 - www.uni.w.gda.slang.pl – dr Maciej Widawski oraz osoby zarejestrowane, www.synonimy.ux.pl – dr Marcin Miłkowski oraz zarejestrowani internauci;
 - opracowane przez autorów indywidualnych: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html (*Łatwy słownik trudnych wyrazów* – Andrzej Markowski, *Popularny słownik frazeologiczny* – Katarzyna Słowińska);
 - stworzone przez użytkowników konkretnej strony, tu: uczniów¹⁴: <http://prace.sciaga.pl/33664.html.html> – użytkownik o nicku domis_czw.
 - anonimowe (brak autora) – pomimo wielu poszukiwań nie ustalono autora *Słownika krzyżówkowego*. Firma TiP, wydawca leksykonu, jest specjalistą od rozwiązań lingwistycznych oraz aplikacji i usług mobilnych¹⁵. Przyjąć można, iż autorem jest owa firma, a słownik nie ukazał się drukiem, gdyż informacji o nim nie ma w żadnej z baz zarejestrowanych w NUKAC-ie oraz KaRo.

Kryterium adresata

Dla twórców stron internetowych głównym kryterium ich podziału jest niewątpliwie odbiorca, do którego zamieszczone treści mają być skierowane. Jednak tylko na jednym z serwisów (www.sciaga.pl) podano konkretnych adresatów, wymieniając uczniów i studentów. Do omówionych słowników dostęp ma każdy użytkownik Internetu, więc nie można stworzyć jednoznacznej i pewnej klasyfikacji. Spośród wszystkich słowników przeznaczonych dla każdego wyróżniono te, które można uznać za kierowane do specjalnej grupy odbiorców.

- uczniowie/studenti: <http://synonimy.ux.pl>, <http://prace.sciaga.pl/33664.html>;
- językoznawcy: www.uni.w.gda.pl/slang, <http://synonimy.ux.pl>;
- miłośnicy krzyżówek: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html – *Słownik krzyżówkowy*.

¹⁴ Trudno jednoznacznie określić autorów prac zamieszczonych w serwisie www.sciaga.pl. Pewne informacje przynoszą dane zawarte w Profilu użytkownika, lecz są one niemożliwe do sprawdzenia przez porównanie ze stanem faktycznym.

¹⁵ Dane ze strony: www.tip.net.pl

Kryterium struktury strony

Klasyfikując strony według tego wyznacznika, wzięto pod uwagę złożoność sposobu prezentacji danych zawartych w poszczególnych słownikach oraz liczbę powiązań z innymi informacjami na temat konkretnej publikacji. Zgodnie z tym słowniki on-line podzielono na:

- hipertekstowe (rozbudowane): <http://sjp.pwn.pl>, <http://so.pwn.pl>, <http://swo.pwn.pl>, www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html, www.synonimy.ux.pl, www.uniw.gda.pl/slang;
- bez odwołań hipertekstowych: <http://prace.sciaga.pl/33664.html.html>.

Kryterium dostępu

Zwrócono uwagę na finansową stronę korzystania ze słowników.

- bezpłatne: www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html – wszystkie publikacje, <http://sjp.pwn.pl>, <http://so.pwn.pl>, <http://swo.pwn.pl>, www.uniw.gda.pl/slang, <http://synonimy.ux.pl>;
- częściowo płatne: <http://prace.sciaga.pl/33664.html>.

Ocena przydatności słowników języka polskiego dostępnych on-line

Do skonstruowania tabeli mającej posłużyć do oceny przydatności omawianych słowników wykorzystano kryteria własnego autorstwa. Pomocna okazała się być tabela zamieszczona na stronie http://ebib.oss.wroc.pl/sbp/konkurs_www_2004_kryteria.html, autorstwa Bożeny Bednarek.

Kryteria oceny przydatności wyglądają następująco:

- Oferta: 1 – słaba, 2 – mało bogata, 3 – średnio bogata, 4 – bogata;
- Układ strony/struktura: 1 – nieczytelny, 2 – mało czytelny, 3 – dostatecznie czytelny, 4 – dobrze czytelny, 5 – bardzo dobrze czytelny, 6 – rewelacyjny;
- Grafika (estetyka): 0 – słaba, 1 – dobra, 2 – bardzo dobra;
- Informacje o autorach i źródłach: 0 – brak, 1 – nikłe, 2 – pełne;
- Aktualność danych: 0 – brak (do 1999 r.), 1 – odległa (od roku 2000 do 2005), 2 – nieodległa (od 2006 r.);
- Sposoby wyszukiwania: 1 – proste, 2 – proste i złożone;
- Wyświetlanie efektów/przejrzystość układu: 1 – zła, 2 – słaba, 3 – dostateczna, 4 – dobra, 5 – bardzo dobra, 6 – wzorowa;
- Pomoc – jak szukać?: 0 – brak, 1 – minimalna, 2 – bardzo dobra;
- Poprawność językowa – sprawdzona na losowo wybranej próbie: 0 – niezadowolająca, 1 – zadowolająca, 2 – bardzo dobra;
- Wartość informacyjna: 0 – niska, 1 – średnia, 2 – bardzo wysoka;
- Kontakt z redakcją/autorem: 0 – brak, 2 – jest.

Cecha/Strona	www.wiem.onet.pl/polszczynna.html ¹	www.pwn.pl ²	www.univ.gda.pl/ slang.html	http://synonimy.ux.pl	http://prace.sciaga.pl/33664.html
Oferta	4	4	4	4	3
Układ strony/struktura	2	5	4	4	2
Grafika	1	2	1	1	0
Informacje o autorach i źródłach	1	2	2	2	0
Aktualność danych	1	1	0	2	1
Sposób wyszukiwania	2	2	1	1	1
Wyświetlanie efektów/przejrzystość układu	4	5	5	6	2
Pomoc – jak szukać?	1	2	2	2	0
Poprawność językowa	2	2	1	2	1
Wartość informacyjna	2	2	2	2	1
Kontakt z redakcją	2 ³	2 ⁴	2 ⁵	2 ⁶	2 ⁷
SUMA	22	29	27	28	13

Tabela 1. Ocena przydatności wybranych stron

- 1 Brak oddzielnego adresu dla poszczególnych publikacji, ten sam wygląd, stąd potraktowanie jako całości.
- 2 Każdy ze słowników ma swoją oddzielną stronę, lecz wszystkie zostały przedstawione w podobny sposób.
- 3 portalwiedzy@portal.onet.pl
- 4 rsjp@pwn.pl
- 5 slang@univ.gda.pl
- 6 milek.pl@users.sourceforge.net
- 7 Kontakt z redaktorem poprzez formularz dostępny pod linkiem „Kontakt”, znajdującym się w lewym dolnym rogu.

Jak widać w podsumowaniu powyższej tabeli, największą liczbę punktów – 29 na 32 możliwe do zdobycia – uzyskała strona www.pwn.pl. Nie jest to ocena bezpodstawną, a stoją za nią nie tylko wieloletnie doświadczenie wydawcy, grupy specjalistów działających w Redakcji Słowników Języka Polskiego, lecz także bardzo dobre rozplanowanie strony ze słownikami oraz liczne, wyczerpujące informacje na ich temat. Wadą jest brak możliwości wyszukiwania w trzech dostępnych słownikach jednocześnie.

Istotą drugiego w rankingu wydawnictwa – *Słownika synonimów polskich* – bardzo ciekawego i pożytecznego przedsięwzięcia, jest ukazanie bogactwa języka, dużej liczby występujących w nim synonimów, dzięki której polszczyzna, ale i każdy język, jest barwniejsza i mniej monotonna. Za grafikę słownik otrzymał 1 na 2 możliwe punkty – strona główna zapełniona w całości literami nie wygląda estetycznie, trzeba jednak przyznać, że próbowano osłabić niekorzystne wrażenie, dobierając odpowiednio wielkość i rozmieszczenie tekstów. Słownik oferuje tylko prosty sposób wyszukiwania. Poza tym jest jednak inicjatywą, nad którą stale trwają prace.

Trzecie miejsce (27 punktów) zajął *Słownik polskiego slangu* – inicjatywa niezwykła, rokująca wspaniałym rozwojem, lecz nieoczekiwanie zakończona w kwietniu 1998 r. Szkoda, bo slang jest najbardziej dynamiczną odmianą języka – krótkotrwałą i zmienną. Brak aktualizacji obniżył ogólną ocenę. Po jednym punkcie przyznano za strukturę: w porównaniu do rozbudowanych wersji słowników PWN czy *Słownika synonimów* ten wypada raczej na średnim poziomie. Podobnie ma się rzecz w przypadku grafiki. Błąd ortograficzny dostrzeżony w jednym z losowo przeczytanych haseł obniżył ocenę za poprawność językową. Wartość słownika jest bardzo duża, stąd 2 punkty w tej kategorii. Na stronie podano też wyczerpujące informacje o autorach i źródłach. Kontakt z redakcją także bez zastrzeżeń.

Czwarta pozycja przypadła grupie słowników dostępnych poprzez portal www.onet.pl, zakładkę www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html. Publikacje otrzymały najwyższe noty za poprawność językową, wartość informacyjną oraz możliwość kontaktu z redakcją. Po 1 punkcie przyznano im za informacje o źródłach (są zdawkowe), aktualność (zostały oparte na wydawnictwach z lat 2000–2005) oraz grafikę – słownik to wydawnictwo bardzo ciekawe, natomiast zrezygnowano w nim z wszelkich dodatków, wyświetlając jako hasło tekst bez odsyłaczy i nie tworząc oddzielnych zakładek dla każdego ze słowników.

Ostatnie miejsce (13 punktów) przypadło *Słownikowi terminów literackich* stworzonemu przez użytkownika strony www.sciaga.pl. Nie dziwi to, gdyż publikacja ta po pierwsze jest częściowym plagiatem, a po drugie – pod względem struktury i grafiki wygląda bardzo źle. Praca została wprowadzona do serwisu w 2005 r., dlatego przyznano 1 punkt za aktualność. Poziom merytoryczny zawarty w niej informacji jest różny, stąd 1 punkt za wartości informacyjne oraz 1 punkt za poprawność językową (nieporadne skopiowane hasła z innego słownika). Istnieje możliwość kontaktu z moderatorem strony poprzez specjalny formularz.

Podsumowanie

Każda z przedstawionych stron ma swoje zalety i wady, każda też ma cechy, które odróżniają ją od pozostałych. Zarówno te tworzone przez wielkie firmy (Wydawnictwo PWN lub portal Onet.pl), jak i przez pojedyncze osoby, naukowców, czasami wspomaganych przez inernautów oraz słowniki tworzone przez uczniów mają swoją rację bytu, na co wskazuje już sama ich obecność w World Wide Web.

Najwyraźniejsze zróżnicowanie można zaobserwować w kategorii liczby haseł:

- 1 – www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html¹⁶ – 427 700 haseł
- 2 – www.pwn.pl – 235 000 haseł
- 3 – www.uni.w.gda.pl/slang/html – 4122 haseł
- 4 – <http://synonimy.ux.pl> – 2900 relacji międzywyrazowych
- 5 – <http://prace.sciaga.pl/33664.html> – 258 haseł

Największy objętościowo jest zbiór słowników dostępny w portalu Onet.pl (8 publikacji). Druga pozycja to 3 słowniki umieszczone na stronie Wydawnictwa PWN. Pozostałe 3 to indywidualne projekty o małym zasięgu, lecz wartość dwóch z nich – *Słownika slangu* i *Słownika synonimów* jest bardzo duża. *Słownik terminów literackich* dostępny w serwisie Sciaga.pl traktuje terminologię nauki o literaturze powierzchownie i wybiórczo.

Słowniki różnią się także pod względem struktury. Tylko dwa – grupa dostępna na stronie Wydawnictwa PWN oraz *Słownik synonimów* zasługują na najwyższą notę – układ treści jest przemyślany i logiczny. Publikacje portalu Onet.pl oraz *Słownik slangu* wymagają poprawek, zaś *Słownik terminów literackich* – zupełnej zmiany koncepcji, gdyż wyglądem raczej odstrasza niż przyciąga.

Ważnym czynnikiem decydującym o tym, czy strona jest odwiedzana, jest ogólne wrażenie estetyczne (kolorystyka, układ, przejrzystość). I tutaj znowu króluje strona www.pwn.pl. Strony www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html, www.uni.w.gda.pl/synonimy.html oraz <http://synonimy.ux.pl> potrzebują mniejszych lub większych zmian. Najgorzej pod tym względem wypadła strona [www.prace.sciaga.pl/33664.html](http://prace.sciaga.pl/33664.html) – brak wyróżnień haseł, układ monotony, bez wyrazistości, nieprzejrzysty.

Wartość każdemu tego typu wydawnictwu nadaje autor/autorzy, dlatego ważne jest, by informacje na ten temat znalazły się na stronie ze słownikiem. W sposób idealny zostały one podane przy słownikach Wydawnictwa PWN, przy *Słowniku polskiego slangu* oraz *Słowniku synonimów polskich*, gdzie autorzy zamieścili wyczerpujące informacje na swój temat – bądź bezpośrednio na stronie (*Słownik polskiego slangu*), bądź poprzez odsyłacz do strony domowej (*Słownik synonimów polskich*). W *Słowniku terminów literackich* informacji o autorze, poza nickiem, brak.

Pośród 5 wybranych stron internetowych tylko 2 oferują wyszukiwanie proste i złożone (www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html oraz www.pwn.pl). W słowniku autorstwa Macieja Widawskiego oraz w słowniku Marcina Miłkowskiego obowiązują

¹⁶ Brak danych dotyczących *Słownika krzyżówkowego*.

prosty sposób wyszukiwania – bądź przez wpisanie poszukiwanego hasła w okienko wyszukiwarki, bądź poprzez wybranie hasła z listy.

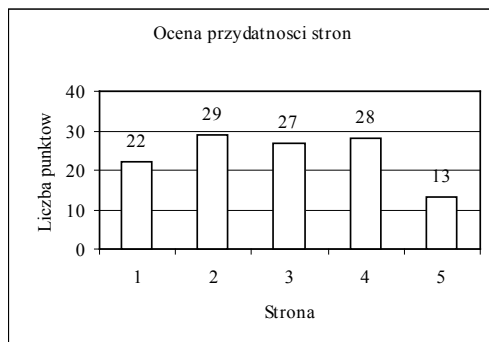
Pod względem wyświetlania wyników najlepszy okazał się *Słownik synonimów polskich*, prezentujący hasła powiązane ze sobą semantycznie, w formie drzewka. Dobrze wygląda także pokaz hasel w słownikach Wydawnictwa PWN, choć wydaje się, że zwiększenie rozmiaru czcionki poprawiłoby przejrzystość. Poza tym, tylko w tych publikacjach hasła zaopatrzone są w odsyłacze przekierowujące użytkownika do zasad języka polskiego, tabel i objaśnień różnego rodzaju.

Wpływ na przydatność strony ma również zbiór pomocy. Pod tym względem słabo jest opracowana jedynie strona portalu Onet.pl. W przypadku *Słownika polskiego slangu* i *Słownika terminów literackich*, które nie posiadają skomplikowanej budowy, pomoc jest zbędna.

Trzy z opisywanych stron są publikacjami komercyjnymi, lecz reklamy na nich widniejące przeszkadzają jedynie na stronie portalu Onet.pl, gdzie rozwijający się z góry banner reklamowy zasłania chwilowo wyniki, a pojawiające się okienka reklam należy albo zamknąć, albo wejść na ich stronę, by zniknęły. Obniża to jakość odbioru. Na stronie www.pwn.pl oraz www.sciaga.pl reklamy są obecne, lecz umieszczone na marginesach nie przeszkadzają w korzystaniu ze słowników.

Wszystko, co zostało umieszczone w Internecie jest przeznaczone dla jego użytkowników. Dlatego też trudno jednoznacznie określić i zamknąć grupę odbiorców. Najbardziej uniwersalne przeznaczenie mają wszystkie słowniki umieszczone na stronie Wydawnictwa PWN oraz 7 z 8 znajdujących się w portalu Onet.pl. Do publikacji o węższym zakresie adresatów zaliczyć można *Słownik krzyżówkowy* (Onet.pl), *Słownik synonimów polskich*, *Słownik polskiego slangu* oraz *Słownik terminów literackich*.

Przy tak dużej różnorodności wybranych słowników trudno było stworzyć uniwersalny klucz oceny, dlatego też na notę ogólną złożyły się wartości czysto techniczne, które mają największe znaczenie dla potencjalnego odbiorcy – oferta, układ strony/struktura, grafika, informacje o autorach i źródłach, aktualność danych, sposób wyszukiwania, wyświetlanie efektów/przejrzystość układu, pomoc, poprawność językowa, wartość informacyjna i kontakt z redakcją (por. tab. 1).

1. www.wiem.onet.pl/polszczyzna.html
2. www.pwn.pl
3. www.uni.w.gda.pl/slnag.html
4. <http://synoniny.ux.pl>
5. <http://prace.sciaga.pl/33664.html>

Wykres 1. Suma punktów z oceny poszczególnych stron

Najlepiej w ogólnej ocenie wypadły słowniki Wydawnictwa PWN oraz *Słownik synonimów polskich* projektu Marcina Miłkowskiego, najgorzej *Słownik terminów literackich* zamieszczony w serwisie www.sciaga.pl pod nr 33664.

Każda z omówionych publikacji rządzi się swoimi zasadami i każda ma swoją wartość. Skrytykowanym tekstem pochodzącym z serwisu [Sciaga.pl](http://www.sciaga.pl) będą zachwyceni uczniowie, wzorowością słowników Wydawnictwa PWN bardziej wymagający użytkownicy Internetu, zaś niepowtarzalnością *Słownika polskiego slangu* i *Słownika synonimów polskich* pasjonaci języka ojczystego, a w przypadku pierwszego z nich także obcokrajowcy znający język angielski.

Mała, lecz bardzo różnorodna próbka słowników języka polskiego dostępnych on-line omówiona powyżej jest dowodem na bogaty zasób Internetu w tej sferze. Jest to więc nieprzebrane pole badawcze – bardzo ciekawe i dynamiczne.

Bibliografia

Źródła drukowane

- Korona Z.P., Sadoch A., Stacholec M., *Internet – narzędzie informacji naukowej*, Warszawa 1997, s. 3–10
- Ścibor E., *Przegląd metod badawczych stosowanych w nauce o informacji*, [w:] *Metodologia bibliotekoznawstwa i nauki o informacji naukowej*, red. nauk. S. Kubiak, Poznań 1976, s. 97–101

Źródła elektroniczne

- Bednarek B., *Formularz oceny informacji elektronicznej (strony internetowej)*. [dostęp: 24 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/sbp/konkurs_www_2004_kryteria.html
- Górska M., *Książka on-line. Próba objaśnienia zjawiska*. [dostęp: 2 maja 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2003/47/gorska.php>
- Polszczyzna – Onet.pl Portal wiedzy*. [dostęp: 13 marca 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://portalwiedzy.onet.pl/polszczyzna.html>
- Słownik języka polskiego PWN*. [dostęp: 15 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://sjp.pwn.pl>
- Słownik ortograficzny PWN*. [dostęp: 15 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://so.pwn.pl>
- Słownik polskiego slangu*. [dostęp: 23 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.univ.gda.pl/slang/>
- Słownik synonimów polskich*. [dostęp: 22 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://synonimy.ux.pl>
- Słownik terminów literackich*. [dostęp: 20 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://prace.sciaga.pl/33664.html>
- Słownik wyrazów obcych PWN*. [dostęp: 15 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://swo.pwn.pl>

Selected on-line dictionaries of the Polish language: presentation, comparison, tentative typology and evaluation

Abstract

The article discusses the existence of the Polish language dictionaries in the World Wide Web resources. It is also an attempt at a typology of that kind of publications. The paper contains descriptions of five out of many publications of that type, available on-line. The general evaluation of their quality and usefulness was based on the following criteria: the offer, page layout, graphic design, information on authors and sources, updating the contents, search method, results presentation, help, language correctness, informative value, and contact with the editor.

The highest mark was given to the dictionaries of PWN, available at www.pwn.pl. The second best was *Słownik synonimów polskich* (The Polish Thesaurus) at <http://synonimy.ux.pl>. The remaining publications were ranked as follows: *Słownik polskiego slangu* (The Polish Slang Dictionary) at www.univ.gda.pl/slang.html, dictionaries available at www.wiem.onet.pl/polszczyzna, and *Słownik terminów literackich* (Dictionary of Literature) at <http://prace.sciaga.pl/33664.html>.

The large number of such publications is a proof of high demand. Unfortunately, not all of them fulfill the basic requirements of quality and reliability, yet, considering the examples of the PWN dictionaries, Słownik synonimów polskich and Słownik polskiego slangu, it may be presumed that this kind of publications will gradually improve on the quality of contents and aesthetic values.